

Міністерство освіти і науки, молоді й спорту України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Коломийський інститут

Ковальчук М. П.

***ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ ІЗ СИНТАКСИСУ
СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ***

Для студентів філологічних та педагогічних спеціальностей

Івано-Франківськ
«НАІР»
2011

УДК 811.161.2'367
ББК 81.2.Укр-22
К 56

Ковальчук М. П.

К 56 Дидактичні матеріали для контрольних робіт з синтаксису сучасної української мови (для студентів філологічних та педагогічних спеціальностей): Навчально-методичне видання / Михайло Ковальчук. – Івано-Франківськ: НАІР, 2011. – 50 с.

У навчально-методичному виданні вміщено практичні завдання для контрольних робіт з синтаксису за тематичними змістовими модулями: “Словосполчення”, “Прості неускладнені речення”, “Прості ускладнені речення”, “Елементарні складні речення”, “Багатокомпонентні складні речення”. Пропоновані матеріали спрямовані на перевірку й закріплення засвоєних студентами, учнями знань, передбачають творчі завдання відповідно до теми.

Для студентів філологічних, педагогічних спеціальностей, викладачів та вчителів-словесників, учнів.

УДК 811.161.2'367
ББК 81.2.Укр-22

За редакцією

кандидата філологічних наук, доцента, завідувача кафедри філології Коломийського інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника В. М. Барчука

Рецензенти:

Джочка І. Ф., кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника;

Круль Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філології та методики початкової освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Рекомендовано до друку вченою радою Коломийського інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 2 від 30 листопада 2011 року)

© Ковальчук М. П. 2011 р.

ЗМІСТ

<i>Пояснювальна записка</i>	4
<i>Контрольна робота № 1. Словосполучення. Просте неускладнене речення</i>	5
<i>Контрольна робота № 2. Головні і другорядні члени речення</i>	9
<i>Контрольна робота № 3. Односкладні речення</i>	12
<i>Контрольна робота № 4. Неповні речення. Нечленовані речення</i>	16
<i>Контрольна робота № 5. Однорідні члени речення</i>	19
<i>Контрольна робота № 6. Відокремлені члени речення</i>	23
<i>Контрольна робота № 7. Вставні компоненти. Вставлені конструкції. Звертання</i>	27
<i>Контрольна робота № 8. Двокомпонентні складносурядні речення</i>	31
<i>Контрольна робота № 9. Двокомпонентні складнопідрядні речення</i>	35
<i>Контрольна робота № 10. Двокомпонентні безсполучникові складні речення</i>	39
<i>Контрольна робота № 11. Складні багатоконпонентні речення</i>	43
<i>Література</i>	47

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Грунтовне опанування мовознавчих дисциплін можливе завдяки добре продуманій системі ефективного поєднання теоретичного та практичного аспектів, коли знання фундаментальних положень навчального предмету доповнюються вміннями і навичками мовного аналізу. Важливим компонентом у процесі навчальної роботи з мовним матеріалом є завдання творчого характеру, метою яких є вміння утворювати та аналізувати мовні одиниці за встановленими граматичними критеріями.

Дидактичні матеріали у пропонованому виданні спрямовані на виявлення у студентів, учнів рівня теоретичних знань, творчих умінь і навичок мовного аналізу й типології синтаксичних одиниць, характеристики граматичних засобів їх вираження. Одинадцять контрольних робіт розділяючи мовний матеріал за відповідними темами, охоплюють п'ять теоретичних змістових модулів: “Словосполучення”, “Просте неускладнене речення”, “Просте ускладнене речення”, “Двокомпонентне складне речення”, “Багатоконпонентне складне речення”.

У структурі контрольної роботи передбачено завдання творчого та аналітичного характеру. У завданнях на підбір синтаксичних одиниць подано їх визначені граматичні критерії, а також запропоновано виконати частковий синтаксичний аналіз, зокрема визначення мінімальних синтаксичних одиниць (членів речення) та встановлення засобів їх морфологічного вираження. Завдання, що передбачають повний синтаксичний аналіз, спрямовані на виявлення у студентів рівня оволодіння теоретичним навчальним матеріалом та застосування набутих знань у процесі визначення типів синтаксичних одиниць (словосполучень, простих та складних речень), структурування на складові компоненти, їх класифікацію та засоби вираження. У кожній контрольній роботі завдання аналітичного характеру розділено на 25 варіантів, рівнозначних за складністю та послідовністю виконання. Подані у контрольних роботах речення, які складають фактичний матеріал, вибрано з усної народної творчості та кращих творів української літератури, що має пізнавально-виховне значення.

Список літератури вміщує наукову та джерелознавчу базу – фундаментальні й спеціалізовані праці українських мовознавців, навчальні посібники, збірники вправ з сучасної української мови.

Пропоновані дидактичні матеріали можуть бути використані студентами філологічних та педагогічних спеціальностей, викладачами, учителями-словесниками, студентами й учнями середніх спеціальних закладів з гуманітарним профілем навчання.

Контрольна робота № 1
СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ. ПРОСТЕ НЕУСКЛАДНЕНЕ РЕЧЕННЯ

- I. Зробити частковий синтаксичний аналіз речень.
- II. У другому реченні вичленувати синтаксичні підрядні словосполучення, зробити їх повний синтаксичний аналіз.

Варіант 1.

1. *Десь на дні мого серця заплела дивну казку любов (П. Тичина).*
2. *І що лишилось від твоєї вроди? (Л. Костенко).*
3. *Хай полонина стеле нам шлюбну постіль під вічним дубом (І. Жиленко).*

Варіант 2.

1. *Час зупинився чи лине? (М. Коцюбинський).*
2. *Тим часом темна блакить нічного неба почала потроху бліднути (М. Коцюбинський).*
3. *Берімоє крає до роботи, змагаймоє за нове життя (Леся Українка).*

Варіант 3.

1. *Хай же вічно красується доблестю наша земля! (О. Довженко).*
2. *Панна Ярина складає руки на столі й безсило опускає на них свою русяву голівку (М. Коцюбинський).*
3. *Чи є крає між квітками та над весняні? (Леся Українка).*

Варіант 4.

1. *Не майте гніву до моїх порад і не лінуйтесь доглядать свій сад (М. Рильський).*
2. *Золота кленова віхола тихо кружляє над Києвом (І. Цюпа).*
3. *Що говорить йому душа, вільна від буденних клопотів? (М. Коцюбинський).*

Варіант 5.

1. *Чи не крає сісти тихенько й заплющити очі? (М. Коцюбинський).*
2. *Як багато говорять вони про минуле рідного краю! (І. Цюпа).*
3. *Ходімо разом в осінню мандрівку по Києву (І. Цюпа).*

Варіант 6.

1. *Нащо ж закохану ти удавала із себе кожний раз?.. (В. Сосюра).*
2. *Якоє надвечір попереду встали м'які силуети гір (О. Гончар).*
3. *Помолись за мене, моя любове (В. Стус).*

Варіант 7.

1. *Радуйся, земле, не повитая квітчастим злаком! (Т. Шевченко).*
2. *Тоді ми землю врятували від віковичної пітьми (К. Дрок).*

3. *Ти не хочеш подивитися на наш курінь? (М. Стельмах).*

Варіант 8.

1. *О Господи, спаси нас од лукавого! (Л. Костенко).*

2. *Які чудесні щедрівки і колядки співають нині по всій країні! (І. Цюпа).*

3. *Чи є в житті кращі літа та над молодії? (Леся Українка).*

Варіант 9.

1. *Що ж його на світі робити? (Панас Мирний).*

2. *І зараз усі сади мов купаються в білому мареві (Г. Демченко).*

3. *Пройдімо вулицями і майданами вічно молодого міста (І. Цюпа).*

Варіант 10.

1. *Хай колосяться урожаї і живлять людство трудове! (М. Рильський).*

2. *Город знову простяг по мене свою залізну руку на зелені ниви (М. Коцюбинський).*

3. *Які мені сказати їм слова?.. (Л. Костенко).*

Варіант 11.

1. *Ага, людське горе, ти таки ловиш мене? (М. Коцюбинський).*

2. *Отак не забарилася Катря перебігти прудкою думкою довгу й родючу ниву свого безталання (Панас Мирний).*

2. *Хоч би що продати! (Панас Мирний).*

Варіант 12.

1. *Хай розквітнуть нові жита пишим цвітом нової слави! (М. Зеров).*

2. *І від добрих вчителів не всі добре вчаться (Ф. Прокопович).*

3. *І чому вона мусить так тяжко працювати на шматок хліба? (М. Коцюбинський).*

Варіант 13.

1. *О, коли б рванув шалений вітер і розігнав хмари!.. (О. Гончар).*

2. *А лицаря щасливого немає ніде на світі (Леся Українка).*

3. *А хто ж напише або написав велику книгу нашого народу? (Л. Костенко).*

Варіант 14.

1. *Люба, втри-но моє чоло ріжечком хустки (В. Стус).*

2. *Дві хмароньки пливли кудись в убранні золотім і мовчки зупинилися над краєм чарівним (О. Олесь).*

3. *Станеш ти біля мого благання чи до інших станцій просвистиш? (В. Симоненко).*

Варіант 15.

1. *Ой не хвастай, козаченьку, кучерявим чубом!.. (Нар. тв.).*

2. Христя звідала на своїм віку нетрохи нужди та лиха через людську неправду... (Панас Мирний).
3. Що ж ти дивишся з журбою на потоптані квітки? (В. Сосюра).

Варіант 16.

1. Хай дружби непогасної крило гірке від тебе відганяє зло (М. Рильський).
2. Дзюркоче жально на дорозі студеність синьої зими (П. Ребро).
3. В ім'я чого природа так щедро творить красу? (О. Гончар).

Варіант 17.

1. А вітер теплий, полудневий шепоче щось крізь сон рожевий (О. Олесь).
2. Як соковито й повно гуде і стелиться понад землею ясного полудня віолончель (М. Рильський).
3. Нехай до останку у серці горить безсмертний вогонь боротьби і кохання (О. Підсуха).

Варіант 18.

2. Але хто мені заперечить перевернути світ? (М. Семенко).
2. О, скільки доль навіки розрубали мечі прадавніх схрещених доріг! (В. Симоненко).
3. Через сліпучу призму пекторалі тепер для нас всі скіфи золоті (Л. Костенко).

Варіант 19.

1. Що ви ловите – запалим ротом – комини почорнілі? (В. Стус).
2. А тут до самої Волині лежать ці села удовині! (Л. Костенко).
3. Хай сходить співом горло солов'я в гаю нічному (В. Стус).

Варіант 20.

1. Утекти б од себе геть світ за очі... (В. Стус).
2. Сумно дивитися на зів'ялі квіти (М. Стельмах).
3. А хто напише або написав велику книгу нашого народу?! (Л. Костенко).

Варіант 21.

1. Пильно й ненастанно політь бур'ян (М. Рильський).
2. Якись недопалені книги заблуканий вітер знадвору холодним пальцем гортав (Л. Костенко).
3. Вдасться чи ні цього разу повернутись додому? (В. Стус).

Варіант 22.

1. І помандрують аж за синє море над смутком сіл високі журавлі (Є. Плужник).
2. Тільки одна мати вміє разом кохати свою дитину й ненавидіти... (П. Мирний).
3. Ніч спустилася на землю, розлилася понад нею (О. Олесь).

Варіант 23.

- 1. Що має почувати горобець у горобину ніч? (Л. Костенко).*
- 2. Одні тільки бажання творити добрі діла і zostалися при мені на все життя (О. Довженко).*
- 3. Душа – це битий шлях на невідомих дійсності полях (Б.-І. Антонич).*

Варіант 24.

- 1. Чом яблука не рвеш задарма із дерева життя і пізнання? (Д. Павличко).*
- 2. По садках пустинних їде гордовито осінь жовтокоса на баскім коні (В. Сосюра).*
- 3. В повітрі молодому далекий крик мандрівних журавлів вже розітнувсь (Б. Грінченко).*

Варіант 25.

- 1. У світі панує хай мир! (М. Рильський).*
- 2. Біля афінських стін сьогодні немає ворогів (Ю. Мушкетик).*
- 3. Огнекрилих метеликів рій зазоріє в садах на шпшині (П. Филипович).*

Контрольна робота № 2
ГОЛОВНІ І ДРУГОРЯДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

I. Утворити речення за такими граматичними критеріями: просте, спонукальне, окличне, двоскладне, поширене, повне, неускладнене речення, виділити усі члени речення, визначити їх типи та вказати морфологічні засоби вираження.

II. Зробити повний синтаксичний аналіз речень за варіантами.

Варіант 1.

1. *І в цей день його не могло спинити ніщо... (Б. Антонечко-Давидович).*
2. *Тривога прадіда прадавня мені заснути не дає (Л. Талалай).*

Варіант 2.

1. *Десятки рук уже підхопили кожного з нас (Ю. Смолич).*
2. *На думку спадає те поле у жовтні (П. Тичина).*

Варіант 3.

1. *Важливе завдання школи – виховувати людину допитливою... (В. Сухомлинський).*
2. *Поруч в річку проміння-весла сонце кидало золоте (В. Соколов).*

Варіант 4.

1. *Написати добру пісню – щастя для поета і для музиканта (Д. Павличко).*
2. *Ми цю поему прав людських пером жар-птиці написали (П. Ребро).*

Варіант 5.

1. *Дружити – це значить бути старанним учнем у школі вимогливості (В. Сухомлинський).*
2. *І мої тривоги-жалі відступають... перед поглядом зорянокарим (Н. Кащук).*

Варіант 6.

1. *Я з тобою ні разу за руку не взявся (В. Стефаник).*
2. *Серце хай не стомиться ніяк у дні чекань... (Є. Летюк).*

Варіант 7.

1. *Орієць умів обороняти свою землю й мав усі права на жорстокість до зайд-нападників (В. Войтович).*
2. *Хто з нас не відчував радості від чи не найперших весняних квітів? (В. Скуратівський).*

Варіант 8.

1. *Якої ж прекрасної ери ти перший відважний гінець! (М. Бажан).*

2. *Справді-бо в народі про веселку побутує безліч різних легенд (В. Скуратівський).*

Варіант 9.

1. *Без всіх земних красот земля була б людиною красива (Є. Летюк).*
2. *І бачу я в абстракції конструкції конкретність наших задумів... (Є. Летюк).*

Варіант 10.

1. *Врочистих слів великий зміст звучати зараз буде (І. Гончаренко).*
2. *Гучне „ура“ було йому за відповідь (Ю. Смолич).*

Варіант 11.

1. *Скільки різного ... може співіснувати в одній людині! (Є. Божик).*
2. *Кожному я хочу серця дати краплину... (Р. Братунь).*

Варіант 12.

1. *Вася Багіров дуже хотів побачити знайомого (О. Гончар).*
2. *Хіба за мою щирість ви могли б перестати поважати мене? (В. Гжицький).*

Варіант 13.

1. *Прометеем називає Шевченка український народ (О. Гончар).*
2. *Одне з вікон другого поверху було навстіж розчинене (Ю. Смолич).*

Варіант 14.

1. *Гумор найкраще враження робить при серйозному тоні (Леся Українка).*
2. *У майбутнє впевненим кроком іде наш народ-богатыр (В. Симоненко).*

Варіант 15.

1. *У небі вітер кучерявий колише теплу блакить (М. Рильський).*
2. *Очі моєї мови – карі вогні досвітні (В. Бичко).*

Варіант 16.

1. *На день виїзду загін налічував усього тридцятьеро юнаків (Ю. Смолич).*
2. *Десь зерно під ораним хутром вже, певно, рости почало... (Є. Плужник).*

Варіант 17.

1. *Сузір'я яблук світилося крізь листя (Л. Костенко).*
2. *І все ж головне у житті – уміти чесно виконувати свій людський обов'язок (Р. Іванченко)*

Варіант 18.

1. Соняшники вийшли на левади і до ставка вмиватися біжать (М. Сингаївський).
2. Земними плодами під зорями зоріє людини Подвиг! (М. Ткач).

Варіант 19.

1. У дитинстві навіть маленьке горе здається великим (М. Чабанівський).
2. Усе мені тут здавалося рідним... (М. Чабанівський).

Варіант 20.

1. До самого ранку горів у нас вогонь біля куреня над Десною (О. Довженко).
2. Простори нашої землі більше як на одну третину вкриті лісами (М. Чабанівський).

Варіант 21.

1. На день виїзду загін налічував усього тринадцятеро юнаків (Ю. Смолич).
2. І не втомлюсь я вславляти життєвості нової зміст (С. Крижанівський).

Варіант 22.

1. Увечері в садку до пізньої ночі слухали ми одного з степових Гомерів (О. Гончар).
2. Обличчя майстра лишилося підкреслено привітним (І. Собко).

Варіант 23.

1. А в синім небі Чумацький Шлях показує дорогу (О. Довженко).
2. Наступного дня Блаженко з Хаєцьким справді звідкись привели Чернишеві вороного (О. Гончар).

Варіант 24.

1. Вона не збиралась довго затримуватись у Харкові (І. Микитенко).
2. Будуть тебе кликати у сади зелені хлопців чорночубих диво-наречені. (В. Симоненко).

Варіант 25.

1. Хай не розбудить смутку телефон (Л. Костенко).
2. У просторій кімнаті стояло щось із п'ятнадцять столиків (М. Трублаїні).

Контрольна робота № 3
ОДНОСКЛАДНІ РЕЧЕННЯ

I. Утворити речення за такими граматичними критеріями: просте, бажальне, окличне, односкладне (інфінітивне), поширене, повне, неускладнене. Виділити всі наявні в них члени речення, вказати морфологічні засоби їх вираження.

II. Підкреслити всі наявні компоненти у поданих реченнях, зазначити морфологічні засоби їх вираження. Виокремити прості односкладні неускладнені речення, зробити їх повний синтаксичний аналіз.

Варіант 1.

1. *Полудне. Спека. Тиша. Спокій. По загородах горобці колошкають твій сон глибокий... (В. Стус).*

2. *У хаті спочило так, що й цвілі по кутках не видно. (Гр. Тютюнник).*

3. *Тут крадуть гроші. І це привіялось від чужих. Злодійства в нас не було, ніхто дверей не замикав; виходячи з сім'єю в поле, поставлять коромисло до дверей – і вже прохожий бачить: нікого немає дома... (В. Барка).*

Варіант 2.

1. *Зарані прибули на вокзал (В. Барка).*

2. *Надворі пахне молодим осокорячим листям, а з грядок тягне теплим гнійком, торішніми бур'янами і мокрим попелом (Гр. Тютюнник).*

3. *Холодним словом серце не запалиш (Нар. тв.).*

Варіант 3.

1. *Їж бориц з грибами і держи язик за зубами (Нар. тв.).*

2. *Стало знов темніше (Олександр Олесь).*

4. *Багряне сонце. Дужка золотава стоїть над чорним каптуром гори (Л. Костенко).*

Варіант 4.

1. *Так то ще й не горе, як заб'єшся. А от куртину розірвеш або штани на коліні... (Гр. Тютюнник).*

2. *А вітер, вітер, вітер!.. Який колючий вітер!.. Обвуглені Обличчя січе, січе, січе!.. (Л. Костенко).*

3. *Світити людині на цілі світи (І. Драч).*

Варіант 5.

1. *Відкіль тебе ж викликати? (І. Драч).*

2. *Пісенні, мальовничі й чарівні Карпати... Їх у народі ще звать Верховиною (С. Пушик).*

3. *А може, нам належить без кінця чекати суду Божого? (Р. Іваничук).*

Варіант 6.

1. А вже як зима прийде, як захурделить, то я й з печі не злажу. Сиджу. Співаю з дідом колядок різних. А тепер – минулося... (Гр. Тютюнник).

2. Судженого і конем не об'їдеши (Нар. тв.).

3. Чого тільки не придумали за останні два десятки років, аби викликати серед людей ретельність, самолюбство, честолюбство (О. Довженко).

Варіант 7.

1. Яким вогнем спокутувати мушу одвічну українську доброту?! (Л. Костенко).

2. Сили й любові вам треба. Вірте у вашу силу і вашу любов (У. Самчук).

3. Купив собі біду та на свої гроші (Нар. тв.).

Варіант 8.

1. Земні оселі, і земні дерева, і дим солодкий цих земних осель! (Л. Костенко).

2. Ніде немає літа. І як підняти крила? (Л. Костенко).

3. На чужій стороньці поклонися й ворононьці (Нар. тв.).

Варіант 9.

1. І з дня на день усе щось відкладаєш (Л. Костенко).

2. Хліб на столі. Зайшовши до хати, возрадуймося його присутністю, освятімося його терпким запахом... (В. Скуратівський).

3. Ті журавлі, і їх прощальні сурми... Тих відлітань сюїта голуба... Натягне дощ свої останні струни, Торкне ті струни пальчиком верба (Л. Костенко).

Варіант 10.

1. Мені чути звідти його гучний самовпевнений сміх. Але в його голосі немає ласки (Гр. Тютюнник).

2. Живим узяти не змогли його (Л. Костенко).

3. Ходім уже, бо тут холодно (Гр. Тютюнник).

Варіант 11.

1. І все на світі треба пережити (Л. Костенко).

2. Сльозами горю не допоможеш (Нар. тв.).

3. Тремтіння віт, і жах, і насолода, шаленство злив у білому вогні! Ну, от і все. Одплачеться природа (Л. Костенко).

Варіант 12.

1. Вже в стільниках стерні немає меду сонця (Л. Костенко).

2. – Та не там, ближче до сажка розкладай! – сердито гукають дід (Гр. Тютюнник).

3. *Та як то? Тепер і з рідного батька беруть!* (В. Підмогильний).

Варіант 13.

1. *Прощаю всіх, хто заподіяв мені зло. Не хочу носити в душі зла* (О. Довженко).
2. *Особливо шанували звіробій у Сибіру. Крім того, з цієї лікарської рослини роблять фарбу* (А. Коваль).
3. *Не хвалися жінкою в сім день, а в сім літ* (Нар. тв.).

Варіант 14.

1. *Відвар череди широко використовують при захворюванні печінки, при простуді, екземі, діабеті* (А. Коваль).
2. *Од усього цього місця віяло дикою могутньою красою* (Б. Грінченко).
3. *Яка нестерпна рідна чужина. Цей погар раю, храм, зазнаний скверни!* (В. Стус).

Варіант 15.

1. *Підсмажені корінці цикорію мелють і з домішкою справжньої кави та інших складників роблять сурогат кави* (А. Коваль).
2. *Хімічний склад. П'ять формул на бумазі. Оце і вся вам скрипка Страдіварі. І можна їх купити в універмазі, і можна їх продати на базарі* (Л. Костенко).
3. *Циганську маяту виносити на люди?!* (Л. Костенко).

Варіант 16

1. *Сади мої, сади мої, сади!.. Як важко бути Антеєм на асфальті!* (Л. Костенко).
2. *Верни до мене, пам'яте моя* (В. Стус).
3. *Сліпучо-білі хмари. А під ними ріка* (В. Близнець).

Варіант 17.

1. *Це сталося в сорок другому році. Зима. Кура* (Гр. Тютюнник).
2. *Хвали день увечері, а жінку рано* (Нар. тв.).
3. *Сідаю. Круг мене темно* (М. Коцюбинський).

Варіант 18.

1. *Дослідів зливи. Каскади думок. Експериментів напружений крок* (І. Драч).
2. *Деся бачили тебе, останню із корів* (Л. Костенко).
3. *Таки ж холодно. І смеркає – враз. Кліпнеш очима, розплющися, а воно наче ще поночіше зробилося* (Гр. Тютюнник).

Варіант 19.

1. *Шафрану не перетреш, а жінки не перепреш* (Нар. тв.).
2. *Осінній плач калини* (Л. Костенко).

3. Пораненого кладуть на покосі під яблунею в холодку (О. Гончар).

Варіант 20.

1. В гурті каші не наїсися (Нар. тв.).
2. – Ма, може, соломки внести та витопить у грубці? (Гр. Тютюнник).
3. Зима. Стародавній замок. Печаль королівських лип (А. Малишко).

Варіант 21.

1. Головою муру не проб'єш (Нар. тв.).
2. Мені кортить узяти їхні руки в свої, одтирати, ховатися в них обличчям... (Гр. Тютюнник).
3. Втекти б до моря голутого (Олександр Олесь).

Варіант 22.

1. Пшениці колихливий лан. І маків полотно червоне (Д. Павличко).
2. Ніколи не бачили в слободі такого бучного весілля (А. Шиян).
3. У степу ще дужче розжеврїлось, і на грядках, в кого вже зорано, червоно виблискують скиби... (Гр. Тютюнник).

Варіант 23.

1. Було нам важко і було нам зле. І західно і східно. Було безвихідно. Але нам не було негідно (Л. Костенко).
2. То ж було, як вечір настане, то вони й починають: про те, як їм у австрійському полоні жилося, які пироги там печуть та як гарно з-під корів вичищають (Гр. Тютюнник).
3. Джерю випустили з тюрми на волю (І. Нечуй-Левицький).

Варіант 24.

1. Усоте прославляю буйноту життя (Б.-І. Антонич)
2. Замок вішають не від злодіїв, а від чесних людей (Нар. тв.).
3. Не нам на прю з тобою стати! Не нам діла твої судить! (Т. Шевченко).

Варіант 25.

1. Все було застелено зеленим килимом природи (І. Нечуй-Левицький).
2. Старого горобця на полові не обдуриш (Нар. тв.).
3. А кругом широколисті тополі, і ліс, і ліс, і поле, і сині гори за Дніпром (Т. Шевченко).

Контрольна робота № 4
НЕПОВНІ РЕЧЕННЯ. НЕЧЛЕНОВАНІ РЕЧЕННЯ

I. Утворити нечленовані речення різних семантичних типів, встановити морфологічні засоби їх вираження.

II. Підкреслити всі наявні компоненти у поданих реченнях. Виділити серед них неповні речення, з'ясувати їх типи та зробити повний синтаксичний аналіз.

Варіант 1.

1. *Я щаслива. Моя свобода завжди при мені.*
2. *...А я заснула, Господи, заснула! Солодким сном уперше за всі дні (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 2.

1. *І одридали в небі журавлі мені людину в світі найдорожчу. Отой горбочок свіжої землі поцілувала. Та й пішла на прощу.*
2. *Він любить час. Хвилини. Дні. Роки (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 3.

1. *А то були якісь магичні пальці. Вони німіли на якомусь “фа”. І прислухались... І боялись фальші.*
2. *Я пурхала в саду, розгойдувала квітку. Полохала в гнізді пташину боязку (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 4.

1. *А батько його гаранником та й у солдати віддав.*
2. *А під ранок – попіл. Ні травини (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 5.

1. *І вийшов Колумб на берег Америки вранці. Ступив на траву не відомої досі землі.*
2. *Достаток? Був. Як кажуть, дві сорочки – одна в пранні, а друга на мені (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 6.

1. *Нажився він. І недругів нажив.*
2. *Я хочу в Петербург. Вдягтися в тіло і напитись кави (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 7.

1. *Від крилатого коня до крилатої ракети.*
2. *Послухаю цей дощ. Підкрався і шумить (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 8.

1. *Атомний Вій опустив бетонні повіки. Коло окреслив навколо себе страшне.*
2. *В зіницях Часу предковічний лід (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 9.

1. *І ось він – Київ! Возсіяв хрестами.*
2. *На Верховині, там, на Верховині гарячі схили в розсипах малин. (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 10.

1. *–Чи Київ ще далеко? – Та не дуже. Варшава далі, – усміхнувся дяк. Сидить і палку мені струже.*
2. *Тут сосни соснові, берези березові і люди людяні тут (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 11.

1. *І знову степ. І знову даль розлога.*
2. *О тихий сад мого подиву, де сливи звалися ренклюд! Де шпак літає, сойка літує, принцеси ходять серед клумб... (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 12.

1. *І при дорозі – мальви і терни.*
2. *Страшна душа, як озеро Лох-Несс. Не вписана в безсмертну партитуру (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 13.

1. *А крук – самотник. Він собі окремо. Сидить і жде наступних лихоліть.*
2. *Красиво горці сивіють. Як гори (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 14.

1. *Кожне покоління вип'є свою чашу. Але чому вони повинні пити ще й нашу?*
2. *Маленький джміль у просторі. Летить (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 15.

1. *Сніги і я. Над присмерком смерек усіх печалей білі епілоги.*
2. *Чого ти хочеш? Знову бути милою? (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 16.

1. *Хтось плакав...І тінь на склі.*
2. *Що тобі принесу я? Гіркоту лиш. Високу ніч... Задумані поля... (З тв. Л. Костенко).*

Варіант 17.

1. *Лише на всьому, на всьому – герби його й вензелі.*
2. *Нічого такого не сталося. Бо хто ти для мене? Сторонній (3 тв. Л. Костенко).*

Варіант 18.

1. *Любов – небезпечна вихватка. Призводить людей до усобиць і смуту.*
2. *Мільйони слів звучать!.. І змінюють подобу (3 тв. Л. Костенко).*

Варіант 19.

1. *Цвіли сади, гула хрущами круча. В моєму серці билосся твоє.*
2. *У нас з тобою не було весілля. А втім, було. Давно. І не у нас (3 тв. Л. Костенко).*

Варіант 20.

1. *Моя любове! Я перед тобою.*
2. *Ходить дивний чоловік по лісу. Дивиться, дивиться, шарудить у осінньому листі (3 тв. Л. Костенко).*

Варіант 21.

1. *У всіх повні кошики грибів. А у нього порожній.*
2. *Гей, озирнись!.. А ніколи мені (3 тв. Л. Костенко).*

Варіант 22.

1. *Грай, Марку, грай! Веселу, не яку.*
2. *Над хаткою небо. А знов голубе (3 тв. Л. Костенко).*

Варіант 23.

1. *Усміхається правда очима легенд, і свобода – очима неволі.*
2. *Узять трамплін! І з'їхати, як Солвейг. Як з крижаними крилами Ікар. Для себе. Для снігів оцих. Для сосен. Для того, щоби страх не виникав (3 тв. Л. Костенко).*

Варіант 24.

1. *Шапран та перець, – до якої страви?*
2. *Чомусь пам'ятаю – вночі ревли бегемоти. Виходили з річки і дуже чомусь ревли (3 тв. Л. Костенко).*

Варіант 25.

1. *У людини з фашизмом генетична несумісність.*
2. *Мені здається, музика космічна. Найбільш космічна із усіх мистецтв (3 тв. Л. Костенко).*

Контрольна робота № 5
ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

I. Утворити речення за такими граматичними критеріями: просте, бажальне, окличне, двоскладне, поширене, повне, ускладнене однорідними членами речення. Вказати засоби морфологічного вираження всіх членів речення.

II. Зробити повний синтаксичний аналіз простих ускладнених речень, поданих за варіантами. Пояснити вживання розділових знаків.

Варіант 1.

1. *Я не раз придивлявся до її обіраного, свинцем начиненого стовбура.*
2. *–А хто ж дарма чи запівдарма виграє не людям, а хуртовині? (З тв. М. Стельмаха).*

Варіант 2.

1. *Тепер і він, і стіни інституту, і червонокорі вишні під ними, і плескіт річки – усе це стало невимовно дорогим перед прощанням.*
2. *... І не так сумно підкреслює стару ніч п'янкий, підсушений вереснем лист... (З тв. М. Стельмаха).*

Варіант 3.

1. *Але чого ту радість одважує не щедра господиня, а скупий лихвар?..*
2. *І де воно тільки назбирувало неотесаність: на болотах чи в дебрях? (З тв. М. Стельмаха).*

Варіант 4.

1. *Голос духа чути скрізь: по курних хатах мужицьких, по верстатах ремісницьких, по місцях неволі й сліз (І. Франко).*
2. *Поділюся своїми сльозами... та не з братом, не з сестрою – з німими стінами на чужині (Т. Шевченко).*

Варіант 5.

1. *Ніщо життя не спинить – ні постріли, ні зрада, ні підступи, ні трутизна продажної душі (М. Бажан).*
2. *Чорноморці з коша прямують на столицю через Курське, через Орел та на Смоленське, а не на Москву (Т. Шевченко).*

Варіант 6.

1. *Сердечно й чуло, впевнено і строго проказує тобі твоя земля (М. Бажан).*
2. *Не те що партії, товариства, а навіть церква не цікавила його (М. Стельмах).*

Варіант 7.

1. Ще недавно поміж цими деревами стояла камінна, земством збудована школа (М. Стельмах).

2. Наближення зими у всьому серце чує: і в шелесті листків, і в вітрі, і в стежках (В. Сосюра).

Варіант 8.

1. Їхні страдні, виснажені обличчя припали темінню далеких доріг і голоду (М. Стельмах).

2. На ослонах, на столі та припічку – скрізь понаставлено немитого начиння: горшків, мисок, ложок (М. Коцюбинський).

Варіант 9.

1. Чи то недоля та неволя, чи то літа ті летячи розбили душу? (Т. Шевченко).

2. Землю і днину, цвітіння й птиць, і теплий грім – ти все вмістив в одну хвилину в гарячій подиху своїм (А. Малишко).

Варіант 10.

1. З городу не біжить – вихором вилітає Мар'яна (М. Стельмах).

2. Він бачив її скрізь: і в прозорій і дзвінкій хвилі, і в гарячому, блискучому на сонці камені (М. Коцюбинський).

Варіант 11.

1. Над дорогою попадалась уся в цвіту груша або куц черемухи (М. Коцюбинський).

2. Ні зради яд, ні танки, ні гармати не допоможуть ворогу в бою (В. Сосюра).

Варіант 12.

1. Тоді дядько Володимир тетерів, корячкувався, задихався від обурення або довгий час видобував із себе „е-е-е" і захищався од нападника піднятою карлючкою вказівного пальця (М. Стельмах).

2. Чи то вона прощалася із деревом, чи розповідала йому свою печаль? (М. Стельмах).

Варіант 13.

1. І все ж ти укріпися і – збагни! (Б. Олійник).

2. Найменший шерхит, луск стебла, шум пташиного крила, цокання копит – все резонувалося тут незвичайно лунко, чисто, повногосом (О. Гончар).

Варіант 14.

1. Ось щось злегка чи піді мною, чи за мною зашаруділо.

2. І радість, і смуток, і срібний передзвін огортають та й огортають мене своїм снуванням (З тв. М. Стельмаха).

Варіант 15.

- 1. На озері туман то лежить пеленою, то хвилює од вітру, то розкривається, odkриваючи блідо-блакитну воду (Леся Українка).*
- 2. Тепер не тільки болі, а й упертість, непокора нуртували в її жилах*

Варіант 16.

- 1. Свиня рилом волокла і „добрий день" не рекла (Нар. тв.).*
- 2. Не побачиш тут ані гострих шпилів височених Бескидів, ані пошарпаних скель Чорногори (І. Франко).*

Варіант 17.

- 1. І йому треба пособити дружнім потиском руки, чи вірним словом, чи поглядом (М. Стельмах).*
- 2. Не спинила весна крові, ні злості людської (Т. Шевченко).*

Варіант 18.

- 1. Микола на той час забув і Вербівку, і Нимидору, і свою хату, і свого страшного пана (І. Нечуй-Левицький).*
- 2. Був то молодий, безвусий парубок, міцно збудований, у високій сивій кучмі, короткій чугайнці, із довгим ціпком (М. Коцюбинський).*

Варіант 19.

- 1. Ще ж між листям ховається: то хитра омела, то галля, то гнізда (П. Тичина).*
- 2. Цього болю не приколишуть ні тополі біля хат, ні гніздо лелеки на хаті, ні сама хата (М. Стельмах).*

Варіант 20.

- 1. Стояло літо з високим сонцем, з високим небом, з високими надіями.*
- 2. Їх не радували ні вишиті в хрестик ялини, ні зодягнуті в святкові свитки хати, ні булані дими,.. ні саме сонце (З тв. М. Стельмаха).*

Варіант 21.

- 1. Ні хвали, ані ганьби я не сплітаю (Т. Шевченко).*
- 2. Хуртовина то хльостала чабанськими пугами, то витягувала з себе вовче виття, то, притихаючи, несподівано озивалася джмелиним смутком... (М. Стельмах).*

Варіант 22.

- 1. Тепер не тільки болі, а й упертість, непокора нуртували в її жилах.*
- 2. Тоді я одним куликом борошна вирятував три душі: і Омелянову, і твоєї матері, і твою. (З тв. М. Стельмаха).*

Варіант 23

1. Не сніговою горою тепер він здавався Пилипкові, а темним страшидлом з чорними корявими ногами, білими лапатами руками та величезною, закутаною снігом головою (Панас Мирний).

2. Андрій озирнувся і побачив серед гурту дівча в довгенькому форменому платті, з чистими, трохи сполоханими очима (Гр. Тютюнник).

Варіант 24

1. Я все покидаю: садочки рясні, і темні діброві, і ниви ясні... (Леся Українка).

2. Я стаю навколішки біля дверцят і ворушу жарок старим обсмаченим пужалном (Гр. Тютюнник).

Варіант 25

1. А дядько Себастьян не розжився в економії ні коня, ні корівчини, ні плуга, а привіз піаніно і цим розвеселив не лише своє село, а й увесь повіт (М. Стельмах).

2. Хмарна, вітряна осіння ніч (Леся Українка).

Контрольна робота № 6
ВІДОКРЕМЛЕНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

I. Утворити речення за такими граматичними критеріями: просте, спонукальне, окличне, односкладне (узагальнено-особове **або** означено-особове), поширене, повне, ускладнене відокремленими членами речення. Вказати засоби морфологічного вираження всіх членів речення.

II. Зробити повний синтаксичний аналіз поданих нижче простих ускладнених речень. Пояснити вживання розділових знаків.

Варіант 1.

1. *Осяяний сонцем, перед нами розкрився зовсім новий світ (О. Довженко).*

2. *Пиво було не останньою причиною виходів до пасажирського, надто для людей літніх (Гр. Тютюнник).*

Варіант 2.

1. *Старезні пні, кошлаті поторочі, літопис тиші пишуть у траві (Л. Костенко).*

2. *Хай яблука останнього достою в мої, червонобокi, виснуть сні (В. Стус).*

Варіант 3.

1. *Під вітром згинаючи лінії прості, повис нерухомий за вікнами дощ (Є. Плужник).*

2. *Усі мої ліси, удень такі привітні, схрестилися вночі із небом на шаблях (Л. Костенко).*

Варіант 4.

1. *Порита окопами і вирвами, земля була схожа на побите вісною обличчя в зморшках (П. Панч).*

2. *Він тримав за руку дитинча, горошину малу з крилатим червоним бантом на голівці (Гр. Тютюнник).*

Варіант 5.

1. *Іван став під акацією край перону і дивився то на неї, то на дитину – маленьку маму карооку (Гр. Тютюнник).*

2. *Петербурзьким шляхом, по коліна грузнучи в заметах, боса йшла зморена, полатана Вкраїна, муку притуливши до чола (І. Драч).*

Варіант 6.

1. *У моїй батьківщині осінь ступає в червоних сап'янях, завітчана у соняшники і китиці винограду, підхмелена на весіллях, розспівана на толоках... (І. Вільде).*

2. *І та перша – п'ятнадцята – щука здавалася йому зараз найбільшою (Гр. Тютюнник).*

Варіант 7.

1. *Такі несмілі, ще тремтять вуста (Л. Костенко).*

2. *Звідки береться ця потреба – говорити ненормальними віршами там, де вже ніхто не чує навіть звичайної мови? (Ю. Андрухович).*

Варіант 8.

1. *Якісь красуні, всупереч вікам, до нього йшли по місячній доріжці (Л. Костенко).*

2. *А білий світ – без кольору і звуку, – ні форми, ні ваги, ані смаку, розлився безберегою водою (В. Стус).*

Варіант 9.

1. *З цих розповідей Соломія вперше почула про Михайла Павлика – поборника соціалістичної пропаганди між робітниками та селянами, про його виступи на захист жіночого руху і про активну учасницю цього руху Наталю Кобринську (В. Врублевська).*

2. *І перша птаха різала крилом обрус небес, морозний і зелений (В. Стус).*

Варіант 10.

1. *О рвись до них – крізь ґрати – напролом! (В. Стус).*

2. *Підвівся Іскра, полковий обозний, син Остряниці Якова, Іван (Л. Костенко).*

Варіант 11.

1. *Поприїздили зі служби Вуточчині сини, викликані телеграмами – обидва старші лейтенанти надстрокової служби, в офіцерських картузах, з блискучими, під слюдою, личками на пагонах та в рипучому реміняччі (Гр. Тютюнник).*

2. *І Гриць малий, од холоду червоний, з-за пазухи виймає голубів (Л. Костенко).*

Варіант 12.

1. *А лопухи, почувши холодок, настобурчилися, тихо зарипіли, випростовуючись, і теж запахли – низовинням, росою, ніччю... (Гр. Тютюнник).*

2. *І хрест, облитий квасом, під білим сонцем дивно мерехтить (Л. Костенко).*

Варіант 13.

1. *Тут прожив своє життя й мій батько, останній швець у моєму роді Шевчуків (В. Шевчук).*

2. На крило небокраю сіла хмара в червоній хустині і задумалась, тиха, над краєм землі (М. Вінграновський).

Варіант 14.

1. У неї були великі густо-карі очі і засмагле обличчя – без фарб.
2. За річкою, на хуторі, живе моя тітка, батькова сестра (З тв. Гр. Тютюнника).

Варіант 15.

1. І солома славно пахне – лісом далеким, зерном і холодом... (Є. Гуцало).
2. Дядько Яків, заможніший, узяв собі на звіз тільки дідову катрагу (М. Стельмах).

Варіант 16.

1. Ще не обертаючись на кроки, по міцному духові „Шипру” Іван упізнав Станіслава Вікентійовича Тура, нового начальника депо (Гр. Тютюнник).
2. Я знову побачила небо, хай навіть сіре (В. Нарет)

Варіант 17.

1. Боже мій, мене ти змінюй, та не смій своє натхнення на забаву перевести, смішну й лукаву, і, творячи немовби в сні, чужі прикмети дасть мені! (Д. Павличко).
2. З курної дороги нарешиті видибцьовує, сповнена гідності, постать Петра (М. Стельмах).

Варіант 18.

1. Через ярмаркових людей – то з Говтви, то з Решетилівки, то з Турбаїв – все частіше докочувалися про Каховку різні чутки... (О. Гончар).
2. Я люблю твої рухи, вчаровані часом, і вологу, розтулену музику губ (В. Вінграновський).

Варіант 19.

1. Розходимося десь уже далеко за північ, ледве переступаючи зомлілими ногами й несучи на губах солодку пекучу спрагу (Гр. Тютюнник).
2. І славний рід скінчиться – Чураї (Л. Костенко).

Варіант 20.

1. По-старосвітськи навхрест пов'язана двома хустинами, молодиця зараз трохи схожа на лицаря в шоломі (М Стельмах).
2. А тих усіх, три тисячі, під Дубно Ярема-князь добити наказав (Л. Костенко).

Варіант 21.

1. Як тяжко стукати в чужі оселі, бездомним бувши на своїй землі!

2. Зголоджений, я падав серед лісу і руки дряпав об трухляві пні (З тв. Л. Костенко).

Варіант 22.

1. На стінах, запнуті рушниками, висіли портрети всіх трьох Степанових дівчат – тонколикх, кучерявих, з трошки наполоханими очима... (Гр. Тютюнник).

2. До вечора іде, холонучи, теплінь і тулиться до каменя щогою (М. Вінграновський).

Варіант 23.

1. І вже забута Богом і людьми, живе Маруся в захистку зими (Л. Костенко).

2. Він застав у хаті Софію, першу сестру Мотрину, ще не стару, балакучу жінку (М. Коцюбинський).

Варіант 24.

1. Далі, смиренно зітхаючи, він зразу починає нарікати на тонке діло - політику (М. Стельмах).

2. Павло показав чималу шаньку, пошиту разом з фартушками для стекла – воду в радіатор заливати (Гр. Тютюнник).

Варіант 25.

1. Мабуть, і там, у понурих країнах мовчання, йтиму за вами лісами, повитими в мряку, вранці – шукатиму слід ваш у росяних травах (О. Ольжич).

2. Мені зоря сіяла нині вранці, устромлена в вікно (В. Стус).

ВСТАВНІ КОМПОНЕНТИ. ВСТАВЛЕНІ КОНСТРУКЦІЇ. ЗВЕРТАННЯ

I. Утворити речення за такими граматичними критеріями: просте, розповідне (заперечне), неокличне, двоскладне, поширене, повне, ускладнене вставним компонентом. Вказати засоби морфологічного вираження всіх членів речення та вставного компонента.

II. Зробити повний синтаксичний аналіз поданих нижче простих ускладнених речень. Пояснити вживання розділових знаків.

Варіант 1.

1. Онученько люба, як світло з тобою по милій землі цій іти! (В. Сосюра).
2. Трава у полі, як там кажуть, аж шумить, лізучи з землі (Г. Квітка-Основ'енко).

Варіант 2.

1. Відтак, уже не ставлений ніким, прийняв присягу Шибиліст Яким (Л. Костенко).
2. Куди ж мене зовеш, брунатна бджілко? (В. Стус).

Варіант 3.

1. Напевне, цілий рік проживши між боліт, ялин, казарм, до міста не показуючи носа, я звикнув пити був (замість горілки – трійний одеколон) (В. Стус).
2. Ну, хто б, скажімо, наважився назвати його Тарасом Бульбою? (М. Хвильовий).

Варіант 4.

1. Чи, може, ще одне життя – розкішне – доточить Бог за праведність твою? (Л. Костенко).
2. Ой любі мої легіні, пустіть, ой додомоньку, до рідної мами (В. Стус).

Варіант 5.

1. Тепер, недоріко, подайсь за водою (а нишком послухай – чи всесвіт не спить) (В. Стус).
2. А чому всю земну кулю, справді, не перетворити на сад? (О. Довженко).

Варіант 6.

1. З авіабомби дуже просто можна зробити путящу, як говориш ти, міну? (М. Стельмах).
2. До тебе я йшов, Україно, до яблунь твоїх над Дніпром (Б. Грінченко).

Варіант 7.

1. В розмові я, сказати б, то не дуже. А в пісні можу виспівати все (Л. Костенко).

2. Оно посеред вигону дід Лука сидить, у газету козирком уткнувся – усе щось вчитує! – і корову на налігачі держить (Гр. Тютюнник).

Варіант 8.

1. Правда, ще Софійка Малашкова з дитиною на руках сидить он під рідненьким тином з паличок, уतिकаних у землю (Гр. Тютюнник).

2. О, подожди, людино, будь ласкава (Л. Костенко).

Варіант 9.

1. Зіскочила на землю – ніде нікогісінько, тільки машиністи біля паровоза гомонять – та й пішла собі на зорю (Гр. Тютюнник).

2. Гей, діду, діду, як ви там, живі? (Л. Костенко).

Варіант 10.

1. Та навпростець, в єдиний кліч, спрощогу, – такого хлопця вдержати хіба? – поміж людей проклав собі дорогу, та по столу навідліг як вруба! (Л. Костенко).

2. О земле втрачена, явися бодай у зболеному сні, і лазурово простелися, і душу порятуй мені (В. Стус).

Варіант 11.

1. Мабуть, під ранок я таки заснула (Л. Костенко).

2. Зайшла я до них уранці – сонце тільки вигулькнуло, а вже й спека – води напиться (Гр. Тютюнник).

Варіант 12.

1. Між іншим, ви такі пощипані війною і маєте харчів так мало про запас... (Л. Костенко).

2. А він (його Кирилом звати) мовчить, тільки зблід як полотно (Гр. Тютюнник).

Варіант 13.

1. Учора, кажуть, приміряв жупан (Л. Костенко).

1. Серце, моє серце, серце моє хворе, чому ти голосиш, спати не даєш? (В. Сосюра).

Варіант 14.

1. Одщипну хліба, вмочу спершу в маргарин – він розтанув у торбі од сонця, – потім у сіль, пожую, нап'юся води з погнутої алюмінієвої баклаги і йду собі далі помалу (Гр. Тютюнник).

2. Вчинили ви, сказати б, нестатечно (Л. Костенко).

Варіант 15.

1. Любов, на жаль, коротша за життя... (В. Шинкарук).

2. Климко німо дивився в маленьку чорну дучку карабінового дула – воно тремтіло, націлене йому в перенісся, – потім розціпив кулачки й показав солдатам худі сині долоні (Гр. Тютюнник).

Варіант 16.

1. Це вперше, Грицю, це уперше, Грицю, виходить полк без пісні у похід! (Л. Костенко).

2. Співай, співай про молодість, о серце, та струн своїх у пісні не порви! (В. Стус).

Варіант 17.

1. Як пам'ятають старожили, з батька був звичайний собі кравець і – можна сказати – надзвичайна людина (М. Хвильовий).

2. Геніальний поет роздвоївся (на себе і страх!) (В. Стус).

Варіант 18.

1. Хати у нас, і справді-то, не хвацькі (Л. Костенко).

2. Припертий до стіни (чотири мури – і п'ятого кутка ніяк не знайдеш), чи не щодень до сповіді стаю... (В. Стус).

Варіант 19.

1. Справді, свіже повітря одразу наче вмило, підбадьорило... (О. Іваненко).

2. Білясте море (воно наче вкрите на ніч рядом) потягається слабо і в сонній млості ніжно викидає перші хвилі на берег (М. Коцюбинський).

Варіант 20.

1. А що там робить моя бідна мати? Заснула, може, не закривши піч, чи теж безсонно дивиться у ніч? (Л. Костенко).

2. Крізь сотні сумнівів я йду до тебе, добро і правдо віку (В. Стус).

Варіант 21.

1. Дозволь мені, мій вечоровий світе, упасти зерням в рідній борозні (В. Стус).

2. О, як тоді, мабуть, я затужу! (Л. Костенко).

Варіант 22.

1. Він ухопив човен за носок, стяг на косу, потім обережно вмотив у сіно глечик – Павлентій здогадався, що то мед, – укинув два кулики шелюгу, зв'язані тепер в один, і, розхитуючи човна, усівся сам (Гр. Тютюнник).

2. А може, я і справді вже причинна? (Л. Костенко).

Варіант 23.

1. Хтось, може, має якусь звістку, якісь неказані слова... (Л. Костенко).

2. А у тебе, мила, щастя і тривога на щоках холодних од очей цвіте... (В. Сосюра).

Варіант 24.

- 1. Я тебе шукав, посестро-зраднице, ворожко-Зимо! (В. Стус).*
- 2. Реанімацією займалися в косметичних кабінетах (малярі – замість лікарів) (В. Стус).*

Варіант 25.

- 1. За всяку ціну хотів кравець зробити зі свого любого сина (як і з другого сина) військову людину... (М. Хвильовий).*
- 2. –Вовки, кажуть, одолюють тут вас? (Остан Вишня).*

Контрольна робота № 8
ДВОКОМПОНЕНТНІ СКЛАДНОСУРЯДНІ РЕЧЕННЯ

I. Утворити речення за такими граматичними критеріями: складне, розповідне (стверджувальне), неокличне, сполучникове, складносурядне, складається з двох частин, поєднаних сполучником *ще й*, розділених комою, відношення між частинами – приєднувальні. Пояснити пунктограми в реченні.

II. Виконати повний синтаксичний аналіз складносурядних речень, проаналізувати кожну з предикативних частин як просте речення.

Варіант 1.

1. Журавлі тяглися на південь довгими ключами, і їх журливий гаркавий крик віддався в серці поета безмежною тугою (З. Тулуб).

2. Де-не-де біля вирв синіє безводний полин або куциться пахучий чебрець (О. Гончар).

Варіант 2.

1. Верба хитнула над ним дівочим рукавом і струсила кілька росин, а здалеку знову обізвався деркач (М. Стельмах).

2. Чи ти дурний, чи ти розуму не маєш? (Нар. тв.).

Варіант 3.

1. Чи ти дурна, чи в дурного зимувала? (Нар. тв.).

2. І от знову прийшла весна, і знову зацвів терен у Вуточчиному садку, принаджуючи своїми пахощами ос та бджіл на молоду квітку (Гр. Тютюнник).

Варіант 4.

1. Під неділю або Чіпка в Грицька з матір'ю, або Грицько в Чіпки з Христею (Панас Мирний).

2. Уже вишневі зацвіли сади і сніг пахучий падає на воду (М. Рильський).

Варіант 5.

1. Ще ото у верховітті жевріє ожеледець, а поміж стовбурами і в залаплених снігом куцах уже снуються тіні, лізуть у причілкові вікна і стають по кутках – німі і холодні (Гр. Тютюнник).

2. Або пан, або пропав (Нар. тв.).

Варіант 6.

1. Ой рад би я, матусенько, скоріше вернуться, та щось мій кінь вороненький у воротах спіткнувся (Нар. тв.).

2. Часом у блакитній вишині пропливала біла хмара або пролітала пташина (А. Шиян).

Варіант 7.

- 1. Шаблі там не ржавіють і кінську зброю миші не гризуть (Л. Костенко).*
- 2. Привчав мене батько трудитись до поту, а мати – любити пісні (П. Воронько).*

Варіант 8.

- 1. Чи стрімкі то гори біліють, повиті хмарами, чи, може, далека Україна біліє черідкою хат? (О. Гончар).*
- 2. Пес держиться чоловіка, а кіт – хати (Нар. тв.).*

Варіант 9.

- 1. Трави свіжістю пахли в літеплі літа, і сходила мрія під віями вечора (Д. Луценко).*
- 2. Ти смієшся, а я плачу, великий мій друже (Т. Шевченко).*

Варіант 10.

- 1. І місяць зорями сіяв, і соловейко на калині то затихав, то щебетав (Т. Шевченко).*
- 2. Чи то мені здається, чи то справді свист тихшає (М. Коцюбинський).*

Варіант 11.

- 1. Гарно колишеш, та сон не бере (Нар. тв.).*
- 2. Знов весна настане і квітки барвисті принесуть хвилини щастя і тепла (В. Сосюра).*

Варіант 12.

- 1. Навкруг Землі мої кружляли мрії, і в серце хлюпав хвилями Дніпро (В. Стус).*
- 2. Тебе зачинили за ґрати, а твоє слово ходить по світу (М. Коцюбинський).*

Варіант 13.

- 1. От і куліш закипає в горнятку – знову куліш! – а тітка не йдуть (Гр. Тютюнник).*
- 2. Де-не-де біля вирв синіє безводний полин або куциться пахучий чебрець (О. Гончар).*

Варіант 14.

- 1. Люблю весну, та хто її не любить на цій чудесній, радісній землі! (В. Сосюра).*
- 2. І знову ти лишилась на поталу, і знову панство суне на Полтаву (Л. Костенко).*

Варіант 15

1. А вже шляхетство інеем взялося, і вже охрипло панство від проклять (Л. Костенко).
2. Не вір козлу в капусті, а вовкові між вівцями (Нар. тв.).

Варіант 16.

1. Настрій у мене добрий і життя прекрасне! (О. Довженко).
2. Чи то сонце світить, чи то місяць ясний Вам сміється з неба весело й щасливо? (Я. Купала).

Варіант 17.

1. Спитайте – і розкажуть старожили про вік старий, недолю і пітьму (Т. Масенко).
2. Або рибу з'їсти, або на дно сісти (Нар. тв.).

Варіант 18.

1. Тоді обрй цвів гарячими маками і облітали пелюстки і обгортали мозок (М. Хвильовий).
2. Самій не трудно збитися з путі, та трудно з неї збитися в гурті (Леся Українка).

Варіант 19.

1. Хоч миску з пирогами, хоч дідька з рогами (Нар. тв.).
2. Повітря було повне вогкості, і дощ мав збиратися щохвилини (М. Грушевський).

Варіант 20.

1. Солома у грубці погасла, і жар укрився тремтливим попільцем (Гр. Тютюнник).
2. До Іллі сіно і під кущем сушать, а після Іллі і на куці не сохне (Нар. тв.).

Варіант 21.

1. Надворі, десь поблизу, задиркотів мотоцикл, чахнув під вікном і змовк, а слідом за тим до хати ввійшло двоє німців – у касках, з автоматами на грудях, у пожмаканих, смугастих від пилюки френчах (Гр. Тютюнник).
2. Ні хліба куска, ні солі дрібка (Нар. тв.).

Варіант 22.

1. У білій лодії тоді ми пливемо по водах любоцив між берегами ночі: і голоси у гніздах ластівочі стихають тихо... (М. Вінграновський).
2. Чи це він чув таке про соняшники, чи сам придумав? (М. Стельмах).

Варіант 23.

- 1. Взагалі ця весна була мокрою, але ось перед Зеленими святами засльотило на цілі два тижні (У. Самчук).*
- 2. Чи, може, їй крило підбито, чи, може, впала їй вина? (І. Драч).*

Варіант 24.

- 1. Вони собі жартують з парубками, а я сиджу, самотня, при стіні (Л. Костенко).*
- 2. Довженко в усьому поет, і це виділяє його з-поміж багатьох (О. Гончар).*

Варіант 25.

- 1. Хто ви такий і за яким правом зі мною так розмовляєте? (О. Черногуз).*
- 2. Часом на цій вересневій сині вилитими дзвіночками колихалися грона жолудів або виділявся обрис пташини (М. Стельмах).*

Контрольна робота № 9
ДВОКОМПОНЕНТНІ СКЛАДНОПІДРЯДНІ РЕЧЕННЯ

I. Утворити речення за такими граматичними критеріями: складне, розповідне (заперечне), неокличне, сполучникове, складнопідрядне, складається з двох частин, поєднаних сполучником *адже*, розділених комою, відношення між частинами – причинові. Пояснити пунктограми в реченні.

II. Виконати повний синтаксичний аналіз складнопідрядних речень, проаналізувати кожен з предикативних частин як просте речення.

Варіант 1.

1. *Все на світі буде берегти сліди твого палаючого зору, якщо він митий слізьми доброти (Д. Павличко).*

2. *Хто оре і сіє, той молотить і віє (Нар. тв.).*

Варіант 2.

1. *Певно, в кожного є заповітні пороги, звідки нас проводжали в життя матері (М. Сингаївський).*

2. *Хай журиється кобила, бо вона велику голову має (Нар. тв.).*

Варіант 3.

1. *Десь за північ перевалило, бо Стожари уже сяяли на заході (М. Стельмах).*

2. *Я повернувся з мандрів і додому вертаю знову в золоте село, яке по грудді вчило по твердому мене ходити (І. Драч).*

Варіант 4.

1. *І їхнє телготання чи їхні крила знову повернули думки до образів, дарма що вони щойно горіли і розпадалися на вогні... (М. Стельмах).*

2. *І не збагну ніколи, як вмістилось моє життя в маленькім слові хліб (Д. Павличко).*

Варіант 5.

1. *За той час, як він покинув своє міністерство та осівсь на селі, мужики його полюбили (М. Коцюбинський).*

2. *Не буде діла, де вовк вівці стереже (Нар. тв.).*

Варіант 6.

1. *Тоді в мені спалахнула ненависть до тих, що нищили мою любов (Леся Українка).*

2. *Розсипався б дід, якби баба його не підперезала (Нар. тв.).*

Варіант 7.

1. *Я з тих країв, де над Дніпром цвітуть, шумлять гаї... (М. Нагнибіда).*

2. *Моя земля була тверда, немов бетон, коли її хотів порізати тевтон*
(Д. Павличко).

Варіант 8.

1. *Поки ми собі на здоров'я тут говоримо про сотні тем, – гине час, стікаючи кров'ю не написаних нами поем* (Л. Костенко).

2. *Хто на гарячому попечеться, той розуму набереться* (Нар. тв.).

Варіант 9.

1. *Хто пізно встає, тому хліба не стає* (Нар. тв.).

2. *Не зневажай душі своєї цвіту, бо з нього виросло кохання наше!*
(Леся Українка).

Варіант 10.

1. *Чи не скаже хто часом того, що розбитеє серце віщує* (Леся Українка).

2. *Доки лінія іде байраком, Маковейчик відчуває себе спокійним*
(О. Гончар).

Варіант 11.

1. *Оце і є той випадок єдиний, коли найбільша мужність – утекти*
(Л. Костенко).

2. *Перед ним лежав шлях, курний уже, хоч була рання весна*
(М. Коцюбинський).

Варіант 12.

1. *Денисові стало точно відомо, хто з їхнього батальйону перебуває в оточенні* (О. Гончар).

2. *Не спіши, козо, в ліс, бо всі вовки твої будуть* (Нар. тв.).

Варіант 13.

1. *Слава тому, хто шляхами вже протертими не йде, а між скелями й тернами новий, кращий шлях кладе* (М. Рильський).

2. *Даю тобі цей меч, дарма що ти не сильна* (Леся Українка).

Варіант 14.

1. *Маленька зірочка горіла в небі, пливла над селом, на якусь долю секунди притухла, щоб потім спалахнути з новою силою* (В. Кучер).

2. *Якою мірою міряєш, такою тобі й відплатять* (нар. тв.).

Варіант 15.

1. *Сумно і смутно людині, коли висихає і сліпне уява* (О. Довженко).

2. *Тоді я ще не знав, чим іще, крім дьогтю, можна мастити взуття*
(М. Стельмах).

Варіант 16.

1. Я щасливий, що в мільйонах кроків дзвенить і мій в єдиному строю (М. Осадчий).

2. Я дивлюся на хрести й уявляю собі, куди сягала їхня тінь... (Гр. Тютюнник).

Варіант 17.

1. Аби позбутися жінки, не один оддав би ще й тещу (Нар. тв.).

2. А хто ж були ті вояки відважні, що їх зібрав під прапор свій Спартак? (Леся Українка).

Варіант 18.

1. Що вдіє раб, принижений, нещасний, як буде проповідь читать своїм панам? (Леся Українка).

2. Це та баба, що й дріт пряде (Нар. тв.).

Варіант 19.

1. Навіть найменші зірки випросталися з темряви й так яскрились, мовби на кожній теж була весна й теж має воскреснути якийсь Христос (В. Підмогильний).

2. Хто батька-матір зневажає, той добра не знає (Нар.тв.).

Варіант 20.

1. Поки жива бабуся, я нічого не боюся (Нар. тв.).

2. А далі розлягалось поле, рівне, сіро-зелене, на якому червона спідниця робітниці здавалась одинокою польовою квіткою (М. Коцюбинський).

Варіант 21.

1. Люблю, коли в вікно розкрите шумлять безжурно дерева (В. Сосюра).

2. Одної ясної днини, так коло години десятої вранці, горішньою дорогою, що йде понад Прутом, котилося дві молдаванські каруци (М. Коцюбинський).

Варіант 22.

1. І так прийшли ми в дивне посілля, де жодного дому (В. Свідзінський).

2. Хто нічого не робить, той ніколи не має часу (Нар.тв.).

Варіант 23.

1. Чого ти горлаєш, коханий мій друже, на це синьооке твоє, синьонебе, що мудрості хоче, не твалту від тебе ? (І. Драч).

2. Мати тоді дурненька, як дитина маленька (Нар. тв.).

Варіант 24.

1. Аж ось вплив з-за гори Волосожар і почав виблискувати своїми зірочками, немов танцював перед світом (Панас Мирний).

2. *Хто в Петрівку сіна не косить, той зимою і в собак їсти просить (Нар. тв.)*

Варіант 25.

1. *Стану я казки казати та співать пісні, щоб ти щастя міг зазнати хоч в дитячій сні (Олександр Олесь).*

2. *Знає кіт, чиє сало з'їв (Нар. тв.).*

Контрольна робота № 10
ДВОКОМПОНЕНТНІ
БЕЗСПОЛУЧНИКОВІ СКЛАДНІ РЕЧЕННЯ

I. Утворити речення за такими граматичними критеріями: складне, розповідне (стверджувальне), неокличне, безсполучникове з однотипними частинами, складається з двох частин, розділених тире; інтонація зіставно-протиставна, відношення між частинами – зіставні. Пояснити пунктограми в реченні.

II. Виконати повний синтаксичний аналіз складних безсполучникових речень, проаналізувати кожну з предикативних частин як просте речення.

Варіант 1.

1. *Іще трава зіщулиться і змерзне, іще печальні скажуться слова (Л. Костенко).*

2. *Тепер я прошу: з погляду, з туману, з могил і вітру серце відпусти! (М. Вінграновський).*

Варіант 2.

1. *Цвіли сади, гула хрущами груша (Л. Костенко).*

2. *Тепер послухай: з нашого жалю тепер залишилися одні слабкі півзвуки (М. Вінграновський).*

Варіант 3.

1. *Соснові плечі вивірка обтрусить, стрічати весну вийдуть явори (Л. Костенко).*

2. *Слово до слова – зложиться мова (Нар. тв.).*

Варіант 4.

1. *На сто колін перед стома богами я падаю: прийди мені, прийди (І. Драч).*

2. *Язик – не помело, слово – не полова (Нар. тв.).*

Варіант 5.

1. *Розкажи другу – піде по колу (Нар. тв.).*

2. *Із вирію вернулись квіти, розквітли в небі ластівки (І. Драч).*

Варіант 6.

1. *І тільки зорі сяяли незвично, напівпритомно марила душа... (Л. Костенко).*

2. *А на шляху липневі хуртовини – медоцвіт хурделяє аж на шлях (І. Драч).*

Варіант 7.

1. *Ось на причілку нашої з бабусею хати росте гінка, ніколи ніким не стрижена акація (такої ні в кого більше у селі немає); в ній густо гудуть*

бджоли, пересідають з цвіту на цвіт, впиваються хоботками в чашечки і тремтять від напруги серед жовтого, розімлілого на сонці цвіту (Гр. Тютюнник).

2. Аж чую – джміль гуде (І. Драч).

Варіант 8.

1. А там уже Полтавщина: Манжеля, Піски, Шишаки, Артилярищина – в тім краю я не тільки всі шляхи, а й путівці і стежки знаю... (Гр. Тютюнник).

2. Це дивна книга, Володько такої не чув (У. Самчук).

Варіант 9.

1. А ти спинився раптом: колосочок над стежкою, надломлений, звисав (Л. Костенко).

2. Прочитав словник Грінченка і ледве не танцював на radoцax – так багато відкрив мені цей блискучий твір (Гр. Тютюнник).

Варіант 10.

1. Душа його прохала волі; молоді сили – простору (Панас Мирний).

2. Зацвіли твої пальці першим цвітом любові, зацвіли твої очі першим цвітом сльози... (М. Вінграновський).

Варіант 11.

1. Нема часу бавитись – попереду далека дорога (У. Самчук).

2. От і старі діди похиляли голови; от брати розмовляють, понурившись (Панас Мирний).

Варіант 12.

1. Настя зморена сидить на лаві, ніщо їй не цікавить (У. Самчук).

2. Аж ось затуркотів барабан; москалі скомандували у лаву строїтись (Панас Мирний).

Варіант 13.

1. Володько весь перейнявся новою думкою: конче захотілося й собі грати на скрипці (У. Самчук).

2. Не доходячи до лісу, почули вони жалібний скрип полозків об мерзлу дорогу, важку ступню кінську і цмокання людського голосу; незабаром показалися й сани, повно навантажені (Панас Мирний).

Варіант 14.

1. Сльози у три ручаї ллються, жаль та досада давить одурене материне серце (Панас Мирний).

2. Росте, розгортається і бушує Володькова уява, далі і далі простує він у далекий світ (У. Самчук).

Варіант 15.

- 1. Ох, лицарю, не зв'язуйся з отарою – вона тебе затопче в пилюгу! (Л. Костенко).*
- 2. Унизу ліс раптово уривається, несподівано виникає долина з річкою, із селом і млином (У. Самчук).*

Варіант 16.

- 1. А ще пам'ятаю: спускала на воду кораблик (Л. Костенко).*
- 2. Видно, материн жаль уразив і його безжурне серце: стоїть він біля матері, похнюпившись (Панас Мирний).*

Варіант 17.

- 1. Сміється кожна квітка конюшини, регоче пилом Сагайдачний шлях (Л. Костенко).*
- 2. Я тілом – дужий, духом – чистий: в мені землі моєї кров (Д. Павличко).*

Варіант 18.

- 1. Ще зацвітуть удруге рожі: для всього буде вороття (М. Драй-Хмара).*
- 2. Любо місяцю з зорями у воду виглядатись, – мені любо дівочою красою впиватись (П. Куліш).*

Варіант 19.

- 1. Промчався вершник по німій Полтаві – у серці міста громом віддалось (Л. Костенко).*
- 2. З честю пройдеши цілий світ, без честі – ні до сусід (Нар. тв.).*

Варіант 20.

- 1. Старенька груша дихає на пальці, їй, певно, сняться повні жмені груш (Л. Костенко).*
- 2. Нема дурних – поженились (Нар. тв.).*

Варіант 21.

- 1. Юхим на те змовчує: малого іноді не завадить і підхвалити (Гр. Тютюнник).*
- 2. Казан з водою вже густо задихав парою, сухе повітря в хаті зволожилося й розімліло (В. Яворівський).*

Варіант 22.

- 1. Було життя осяяне красою, любов і честь цінились над життя (Л. Костенко).*
- 2. Не стало ватажка – товариство немов розкотилось по світу (Панас Мирний).*

Варіант 23.

1. Незабаром дзенькнуд засов – у хату зайшов голова з п'ятьма чоловіками соцьких (Панас Мирний).

2. Медові зорі в небі прокидаються, тополі білим листям лопотять (Л. Костенко).

Варіант 24.

1. Тихенько цокнула клямка, – бабуся іде із саду (Л. Костенко).

2. Ми вихопилися на путівець – конячина пішла хутчіше, вицокуючи підковами об наїжджену блискучу крижаницю (Гр. Тютюнник).

Варіант 25.

1. Печаль моя – ріка без переправи, на тому боці спогади живуть (Л. Костенко).

2. Федір Нестерович попрямував до своєї колишньої садиби і ледве впізнав її серед інших згарищ – так вона заросла і здичавіла (Гр. Тютюнник).

Контрольна робота № 11
СКЛАДНІ БАГАТОКОМПОНЕНТНІ РЕЧЕННЯ

I. Утворити речення за такими граматичними критеріями: складне, розповідне (стверджувальне), неокличне, багатокомпонентне з одним видом зв'язку – підрядним (однорідна супідрядність), складається з чотирьох частин, поєднаних сполучником *що*, розділених комою, відношення між частинами – з'ясувальні. Пояснити пунктограми в реченні.

II. Виконати повний синтаксичний аналіз складних багатокомпонентних речень, проаналізувати кожен з предикативних частин як просте речення.

Варіант 1.

Коли я погляд свій на небо звожу, – нових зірок на ньому не шукаю, я там братерство, рівність, волю гожу крізь чорні хмари вгледіти бажаю, – тих три величні золоті зорі, що людям сяють безліч літ вгорі (Леся Українка).

Варіант 2.

Тепла хвиля підкотила Данилові до серця, і гарно стало йому з оцим старим вітряком, з мельником у ньому, з людьми, що ввечері приїжджають сюди, а вдень жнивуть, і з оцією золотокою грудочкою селянської долі, в якій руки, коли вона хапається за коси, стають схожими на голубів (М. Стельмах).

Варіант 3.

І тут ні сліз, ні відчаю не треба, і тут не треба страху і ниття – живе лиш той, хто не живе для себе, хто для других виборює життя (В. Симоненко).

Варіант 4.

Тепер поле все ширше розкривало свої рамена, все далі розстеляло свою одежу, і, коли він зійшов на горбок, перед ним встали в повній красі всі ниви, зелена пляма низької луки, далека смужечка лісу (М. Коцюбинський).

Варіант 5.

Вслухайся в пісню ночі, що відбиває такт на литаврах Місяця, на клавішах зір вторить їй вітер, сон злітає з ліхтарів і заплітається у буристин їхнього світла, нічні вісники несуть тривогу... (І. Калинець).

Варіант 6.

На тихім озері, де мліють верболози, давно приборкані, і влітку, й восени то плюскоталися, то плавали вони, і шиїгнулися у них, як буйні лози (М. Драй-Хмара).

Варіант 7.

У вчинку Заболотного Тамарі далеко не все було ясно, їй і зараз ще важко збагнути, чому він не вагався, чому від першої миті Заболотний уже знав, як йому поведеться перед лицем нещастя, і робив усе так упевнено, наче його спрямовувала якась магічна, непохитна сила (О. Гончар).

Варіант 8.

Ще недавно в це небо попідіймалися райдуги весняні і там світилися соковито; сонцем курились після дощу неозорі, насіяні людиною поля, і людина стояла серед них, ніби в океані, радіючись своєю працею, плодючістю землі (О. Гончар).

Варіант 9.

Іду я з вечерею до дядька Себастьяна, прислухаючись, як за тинами підстрибує морозець, придивляючись, як у тінях і дрімливих місячних калюжах заколисуються хати, вбираю в себе колядки, думками й очима добираюся аж до тихого Дунаю, де гуляли козаки (М. Стельмах).

Варіант 10.

А як буря лиха тебе з місця зіб'є або хмара-гора тебе громом уб'є, світ почує ту смерть, і повітря здрижить, і ліси загудуть, і земля задвижить (І. Франко).

Варіант 11.

Ранньої весни, коли ще не цвітуть конвалії, півники і тендітні сокирки, школярки носять до школи ті жовті, соковиті, аж рипучі квіти, бо й вони веселі, дарма що не пахнуть, лише водою віддають, сирію землею та молодим жабуринням (Гр. Тютюнник).

Варіант 12.

По один бік – густі старі груші вище й вище виганяються по косогорі, неначе густі хмари наступають згори; по другий бік левади – страшенна садова гущавина; там, за вербами, густі вишні, сливи угорки злились докупи з широкими кущами бузини та калини (І. Нечуй-Левицький).

Варіант 13.

Та пісня морозом пішла у мене по спині, зашкреблася в горлі, бо співала її не мати, а якась чужа красива жінка, яку я чомусь називаю матір'ю (Гр. Тютюнник).

Варіант 14.

Величезний цей степ восени, коли поля готові віддати свої незчисленні багатства, коли з тріском лопаються на баштанах дивовижні, великі кавуни і тече з них густий, медовий сік, коли цвітуть пізні гречки і п'януть, і бадьорять їх пахоці людину (С. Скляренко).

Варіант 15.

Маланка припала вухом до безбережної ниви, як чайка грудьми до моря, і слуха, як стиха луцить зерно з перестиглого колоса, м'яко падає на землю, як плаче нива золотими сльозами (М. Коцюбинський).

Варіант 16.

І снилися мені все білі сні: на сріблі сяли ясні самоцвіти, стелилися незнані трави, квіти, блискучі, білі... (Леся Українка).

Варіант 17.

І всі ми, що були присутні в цій залі, на крилах чарівного слова поета переносилися туди, у рідну Україну, до берегів Дніпра і Псла, до синіх рік і голубих озер, у край, де точилася страшенна, кривава битва, де гриміли гармати. (І. Цюпа).

Варіант 18.

То вітерець дмухне по ниві, то то коник в житі засюрчить, то бджілка радісно з добутком, злетівши з квітки, задзижчить (Л. Глібов).

Варіант 19.

Од Чорногори подихнув вітер, повні води хвилюються стиха, чутно, як не видиме ще сонце росте в глибині, а ось виткнувся з моря весь сивий верх, з якого стікає вода (М. Коцюбинський).

Варіант 20.

Навколо землянки пишалася вліті на широких отих просторах, що аж ген до краю злучалися з голубим небом, найкраща пишениця, колисалося в ритмічних, лагідних рухах високе золоте жито, а тут і там бігли зелені пасма конюшини, обсіпані рожевим пахучим цвітом, та білили ниви дрібної гречки (О. Кобилянська).

Варіант 21.

Кохана, знаєш ти всі лагідні слова, що ніжне світло зветь з глибин мого єства, але мовчиш, бо ти вже відаєш віддавна, що світло йде з вогню, який мене вбива (Д. Павличко).

Варіант 22.

Одна на південну дорогу, закривши лице, одходить веселка; погаслі квіти множать тривогу, криючи зерно в таємні яселка, вітер грає в високу трембіту, що більше не встати мертвому літу! (В. Свідзінський).

Варіант 23.

Ми слухали журливу сагу Дніпра, який полоскав наші ноги і плакав на білому піску: припаде, мов до грудей, до берега, задзвонить, і на камінцях бринять старечі сльози... (Г. Косинка).

Варіант 24.

Ми вже не раз зупинялися, щоб роздивитися на всі боки, щоб увібрати не тільки очима, а й душею цей мінливий і живий світ, такий схожий, мабуть, на первісний, коли з хаосу творилися земля й небо, коли од суші відділялась вода (Є. Гуцало).

Варіант 25.

Мокрі, стомлені, але радісно осміхнені, ми входимо в ліс, бредемо струмком і вражено зупиняємось: прямо в розбурханій воді навколо нас, за галявиною, веселка порозвішувала свої стрічки, і в їхнім одсвіті діброва стала такою гарною, якою вона може тільки наснитися (М. Стельмах).

ЛІТЕРАТУРА

1. Амеліна Н.С. Вигуки в ролі усномовних слів-речень / Н.С. Амеліна. // Усне побутове літературне мовлення. – К.: Наукова думка, 1970. – С. 144-148.
2. Андерш Й. Ф. До питання про семантичну структуру речення / Й.Ф. Андерш // Мовознавство. – 1984. – № 5. – С. 38-42.
3. Арполенко Г.П., Забеліна В.П. Структурно-семантична будова речення в сучасній українській мові. – К.: Наукова думка, 1982. – 131 с.
4. Баранник Н. Функціонально-стилістичний підхід до вивчення односкладних речень / Н. Баранник // Дивослово. – 2006. – № 3. – С. 27-30.
5. Барчук В.М. Паратактичні означальні речення в староукраїнській мові / В. М. Барчук // Проблемні питання синтаксису: Збірник наукових праць / відп. ред. Н. В. Гуйванюк. – Чернівці: ЧДУ, 1997. – С. 71-76.
6. Бевзенко С.П. Структура складного речення в українській мові / С.П. Бевзенко. – К: Вид-во Київського держ. пед. ун-ту, 1987. – 79 с.
7. Бевзенко С.П., Литвин Л.П., Семеренко Г.В. Сучасна українська мова. Синтаксис / С.П. Бевзенко С.П. Литвин, Г.В. Семеренко. – К.: Вища школа, 2005. – 270 с.
8. Брицин В.М., Жайворонок В.В. Односкладні речення слов'янських мов у функціонально-граматичному та етнолінгвістичному аспектах / В.М. Брицин, В.В. Жайворонок // Мовознавство. – 2003. – № 2-3. – С. 86-95.
9. Булаховський Л.А. Синтаксис другорядних членів речення в українській літературній мові. Лекція для студентів-заочників факультетів мови і літератури педінститутів / Л.А. Булаховський. – К.: Радянська школа, 1958. – 20 с.
10. Вихованець І.Р. Граматика української мови. Синтаксис / І.Р. Вихованець. – К.: Либідь, 1993. – 368 с.
11. Вихованець І.Р. Граматичні вияви керування / І.Р. Вихованець // Лінгвістичні студії: Зб. наук. праць. Вип. 2. – Донецьк: ДонНУ, 1996. – С. 9-14.
12. Вихованець І.Р. Проблема класифікації складнопідрядних речень / І.Р. Вихованець // Лінгвістичні студії: Зб. наук. праць. Вип. 6. – Донецьк: ДонНУ, 2000. – С. 8-11.
13. Вінтонів М. Нечленовані речення в сучасній українській мові: статус, функції / М. Вінтонів // Мовознавчий вісник: Зб. наук. пр. / МОН України. Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького; Відп. ред. Г.І. Антонова. – Вип. 6. – Черкаси, 2008. – С. 44-49.
14. Герман К.Ф. Структурно-семантичний аналіз складносурядних речень сучасної української літературної мови / К.Ф. Герман. – Чернівці, 1973. – 53 с.
15. Голоюх В.І. Еліптичні речення з невербалізованими головними членами / В.І. Голоюх // Мовознавство. – 1982. – № 1. – С. 21-26.
16. Горяний В.Д. Синтаксис односкладних речень / В.Д. Горяний. – К.: Радянська школа, 1984. – 128 с.

17. Грищенко А.П. Складносурядні речення в сучасній українській мові / А.П. Грищенко. – К.: Наукова думка, 1969. – 155 с.

18. Гуйванюк Н.В., Кардашук О.В., Кульбабська О.В. Синтаксис сучасної української мови: Схеми і таблиці / Н.В. Гуйванюк, О.В. Кардашук, О.В. Кульбабська. – Чернівці: Рута, 2000. – 131 с.

19. Гуйванюк Н.В. Формально-синтаксичні співвідношення в системі синтаксичних одиниць: Монографія / Н.В. Гуйванюк. – Чернівці: Рута, 1999. – 336 с.

20. Джочка І.Ф., Ципердюк О.Д. Сучасна українська мова. Морфологія. Збірник вправ: [навчальний посібник] / І.Ф. Джочка, О.Д. Ципердюк. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. – 372 с.

21. Дзюбак Н.М. Комунікативні умови функціонування неповних речень у діалогічному мовленні Н.М. Дзюбак // Система і структура східнослов'янських мов: Між кафедральний збірник наукових праць. Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – К., 1998. – С. 237-242.

22. Дорошенко С.І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові. – Харків, 1980. – 152 с.

23. Дудик П.С. Еліптичні речення в сучасній українській літературній мові / П.С. Дудик // Українська мова в школі. – 1955. – № 6. – С. 31-35.

24. Дудик П.С. Просте ускладнене речення / П.С. Дудик. – Вінниця, 2002. – 335 с.

25. Дудик П.С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення (Просте речення, еквіваленти речення) / П.С. Дудик. – К.: Наукова думка, 1973. – 288 с.

26. Загнітко А.П. Теоретична граматики української мови: Синтаксис: Монографія / А.П. Загнітко. – Донецьк: ДонНУ, 2001. – 663 с.

27. Іваницька Н.Л. Формально-граматична і семантико-синтаксична структура простого речення: Тексти лекцій спецкурсу / Н.Л. Іваницька. – Вінниця, 2002. – 232 с.

28. Кадомцева Л.О. Ускладнення речень у світлі сучасної синтаксичної теорії / Л.О. Кадомцева // Українське мовознавство: Міжвід. наук. зб. – К.: Вища школа, 1989. – Вип. 16. – С. 64-68.

29. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української літературної мови / М.У. Каранська. – К.: Либідь, 1995. – 312 с.

30. Ковальчук М.П. Синтаксис сучасної української мови: Навчально-методичні матеріали до практичних занять, самостійної роботи для студентів філологічних та педагогічних спеціальностей / М.П. Ковальчук. – Івано-Франківськ: , 2011. – 68 с.

31. Конторчук Г.К. Сучасна українська літературна мова. Практикум із синтаксису: Навчальний посібник. – Житомир: В-во “Волинь”, 2010. – 348 с.

32. Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови: Синтаксис / Б.М. Кулик. – К.: Радянська школа, 1965. – Ч. 2. – 283 с.

33.Кульбабська О. Відокремлення як формальний засіб вираження вторинної номінації / О. Кульбабська // Науковий вісник Чернівецького ун-ту, вип. 276-277. Слов'янська філологія. – Чернівці, 2007. – С. 396-403.

34.Кучеренко І.К. Синтаксичні функції вокатива і так зване звертання / І.К. Кучеренко // Кучеренко І.К. Актуальні проблеми граматики. – Львів: Світ, 2003. – 114-128.

35.Лінгвістичний аналіз: Практикум. Навчальний посібник / За ред. Г. Передрій. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2005. – 256 с.

36.Мельничайко В.Я. Уточнюючі члени речення та розділові знаки при них // Українська мова і література в школі. – 1978. – № 3

37.Мельничук О. Еліптизація етикетних конструкцій / О. Мельничук // Актуальні проблеми синтаксису. – Чернівці: Рута, 2006. – С. 167-171.

38.Мірченко М.В. Функціональний аналіз синтаксичних одиниць (словосполучення, просте речення). – К., 1997. – 100 с.

39.Мойсієнко А.К. Сучасна українська мова. Синтаксис простого ускладненого речення / А.К. Мойсієнко. – К.: ПП Я. Січовик, 2006. – С. 240 с.

40.Ніка І.О. Ускладнення структури речень в аспекті співвідношення форми і змісту / І.О. Ніка // Слов'янські мови і сучасний світ. – К.: Київський університет, 2000. – С. 113-118.

41.Ожоган В. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис: навчальний посібник для самостійної роботи / В. Ожоган. – Кіровоград, 2005. – 160 с.

42.Олійник Г.Н. Про структурні особливості речень з відокремленими дієприслівниковими конструкціями / Г.Н. Олійник // Мовознавство. – 1977. – № 1. – С. 21-24.

43.Пархонюк Л.М. Синтаксичний розбір складного речення (багатокомпонентні конструкції): Посібник для вчителів та студентів філологічних спеціальностей / Л.М. Пархонюк. – Тернопіль, 1998. – 120 с.

44.Пітель В.І., Пітель В.М. Українська Збірник тестів із синтаксису та пунктуації / В.І. Пітель, В.М. Пітель. – Івано-Франківськ: видавець Кушнір Г.М., 2010. – 248 с.

45.Рабанюк Л. З історії питання про односкладні речення / Л. Рабанюк // Науковий вісник Чернівецького ун-ту, вип. 276-277. Слов'янська філологія. – Чернівці: Рута, 2006. – С. 403-412.

46.Романовська Ю.Ю. Семантичні особливості вставних предикативних одиниць / Ю.Ю. Романовська // Мовознавство. – 1985. – № 2. – С. 47-50.

47.Синтаксис словосполучення і простого речення (синтаксичні категорії і зв'язки): Зб. наук. пр. – К.: Наукова думка, 1975. – 222 с.

48.Скаб М.С. Граматика апеляції в українській мові / М.С. Скаб. – Чернівці: Місто, 2002. – 272 с.

49.Слинько І.І., Гуйванюк Н.В., Кобилянська М.Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. / І.І. Слинько, Н.В. Гуйванюк, М.Ф. Кобилянська. – К.: Вища школа, 1994. – 670 с.

50.Слободинська Т.С. Прості речення з однорідними предикатами як засіб вираження таксисних відношень синхронності/асинхронності дій /

Т.С. Слободинська // Актуальні проблеми сучасної філології: Мовознавчі студії: Зб. наук. праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 13. – Рівне, 2005. – С. 30-34.

51. Сучасна українська літературна мова: Синтаксис / За заг. ред. акад. І.К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1972. – 512 с.

52. Сучасна українська літературна мова / За ред. М.Я. Плющ. – К.: Вища школа, 2003. – 414 с.

53. Сучасна українська мова. Синтаксис / За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 1994. – 400 с.

54. Тишківська Н.Я. Українська мова. Синтаксис: Науково-методичні рекомендації / Н.Я. Тишківська. – Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2007. – 119 с.

55. Тоцька Н.І. Розділові знаки при однорідних членах речення / Н.І. Тоцька // Українська мова і література в школі. – 1970. – № 11. – С. 75-82.

56. Чередниченко І.Г. Складнопідрядні речення в сучасній українській мові // І.Г. Чередниченко. – Чернівці, 2009. – 136 с.

57. Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови / Ю. Шерех. – Мюнхен: Молоде життя, 1951. – 402 с.

58. Шитик Л.В. Опозиційний аналіз синкретичних об'єктно-обставинних відношень / Л.В. Шитик // Семантика мови і тексту: Матеріали міжнародної наукової конференції. – Івано-Франківськ, 1993. – С. 208-210.

59. Шитик Л. Перехідні конструкції сурядно-підрядного типу в українській мові / Л. Шитик // Мовознавчий вісник: Зб. наук. пр. / МОН України. Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького; Відп. ред. Г.І. Мартинова. – Черкаси, 2008. – Вип. 6. – С. 49-59.

60. Шкіцька І. Безособово-інфінітивні речення в синтаксичних дослідженнях: проблемні питання / І. Шкіцька // Науковий вісник Чернівецького ун-ту, вип. 276-277. Слов'янська філологія. – 2006. – С. 44-45.

61. Шульжук К.Ф. Аспекти дослідження складного речення / К.Ф. Шульжук // Сучасна філологія. Проблеми, пошуки, знахідки. – Рівне, 2005. – Вип. 3. – С. 40-44.

62. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови: Підручник / К.Ф. Шульжук. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2004. – 408 с.

63. Ющук І.П. Українська мова: Підручник / І.П. Ющук. – К.: Либідь, 2003. – 630 с.

64. Шульжук К.Ф. Складні багатокомпонентні речення в українській мові / К.Ф. Шульжук. – К.: Вища школа, 1986. – 183 с.

65. Явір В.В. Складні випадки визначення членів речення, виражених словосполученням / В.В. Явір // Українська мова і література в школі. – 1986. – № 5. – С. 27-30.

66. Яворська О.Н. Тире між підметом і присудком / О.Н. Яворська // Українська мова і література в школі. – 1969. – 38. – С. 70-75.

Навчально-методичне видання

Рекомендовано до друку вченою радою Коломийського інституту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
(протокол № 2 від 30 листопада 2011 року)

Ковальчук М. П.

ДИДАКТИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ З СИНТАКСИСУ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Для студентів філологічних та педагогічних спеціальностей

Формат 60x84 1/16. Папір офсетний.
Друк різнограф.
Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 1,45
Наклад 50 прим.

Івано-Франківськ,
Височана, 18, Видавництво «НАІР»
(0342) 50-57-82

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції №4191 від 12.11.2011р.